

راهبردهای گسترش ورزش در نیروهای مسلح

سردار علیرضا ناصری

جانشین معاونت تربیت بدنی س. م. سپاه

چکیده

دیدگاه‌های موجود در کشور نسبت به ورزش متفاوت است. در این میان، دیدگاه غالب، بیشتر به جنبه‌های نمادین توجه می‌کند تا به حقیقت آن. طبیعی است این دیدگاه، پیامدهای خود را در موارد مختلف و از جمله در ورزش نیروهای مسلح برجای می‌گذارد. در اصل سخنرانی پس از بحث درباره کلیات مسائل یاد شده به صورت جزئی‌تر از نظام کلی ورزش در نیروهای مسلح سخن به میان آمده و ضمن تقسیم به چهار مرحله گزینش، آموزش، هنگام خدمت و بازنشستگی، درباره هر یک توضیحاتی ارائه شده است.

در ابتدای بحث لازم است، عنوان سخن را بر آن اساس که اعلام شده است اصلاح کنم. موضوع سخن من راهبردهای گسترش ورزش در نیروهای مسلح است. سؤال بنده که استادان گرامی هم برای آن پاسخ مناسبی دارند این است که راهبردهای گسترش تربیت بدنی را در نیروهای مسلح بنا داریم بحث کنیم یا راهبردهای گسترش ورزش را در نیروهای مسلح. اینطور که پیداست عنوان سازمانی همه ما تربیت بدنی است اما اگر در این مقولات فلسفی هم وارد شویم، به اصطلاح، مثنوی هفتاد من کاغذ شود و همان گونه که فرمودند عنوان را راهبردهای گسترش ورزش در نیروهای مسلح قرار می دهیم.

دیدگاه‌های موجود در کشور نسبت به موضوع ورزش متفاوت است. شاید بشود گفت دیدگاه غالب، بیشتر به جنبه‌های نمادین توجه می‌کند تا به حقیقت آن. مطمئناً این دیدگاه آثار خود را در موارد مختلف به جای خواهد گذاشت و قطعاً نیروهای مسلح نیز از این تفکر بی‌آسیب نمانده است.

در هر کشوری اگر به فرض، یک یا چند تیم ملی آن بتواند عنوان قهرمانی جهان یا المپیک را کسب کند، نمی‌توان آن را به معنای تمام شدن کار دانست بلکه این ادعا موقعی قابل دفاع خواهد بود که ورزش به عنوان الزامی زیستی در ذهن آحاد جامعه نقش بندد و در یک کلام، به یک فرهنگ تبدیل شود که قطعاً این امر، پیامدهای فراوانی خواهد داشت؛ از جمله کسب عناوین قهرمانی در سطوح مختلف و به قول معروف چون که صد آید، نود هم پیش ماست.

البته امر نباید بر این مشتبه شود که پس ورزش قهرمانی را رها کنیم که این هم نوعی افراط و تفریط در این نظر است، بلکه تفاوت در اصل و فرع و میزان سرمایه‌گذاری است که کارگزاران ورزش کشور باید همواره آن را محور تصمیم‌گیری خود قرار دهند. به صورت کلی در یک نگاه و با قبول نقش مثبت ورزش، که هنوز شاید معدود کسانی باشند که این

نقش را مثبت ندانند، می‌توان تقسیم بندیهای ذیل را از دیدگاه‌های مختلف استنباط کرد:

۱- توجه به ورزش به عنوان نیازی تفریحی مانند سایر موضوعات از این قبیل که باید در کنار تفریحات سالم به عنوان یکی از عوامل ایجاد نشاط روحی و شادابی و پرکردن اوقات فراغت به شمار آید و اعتقاد نداشتن به کار سازمان یافته در ورزش.

۲- الزامی دانستن ورزش به دلیل نقش و اهمیتی که این موضوع در حال حاضر در جهت کسب افتخارات ملی ایفا می‌کند؛ به عبارت دیگر توجه محوری به ورزش قهرمانی و از سوی دیگر، غفلت از ورزش همگانی.

۳- الزامی دانستن ورزش به دلیل اهمیت آن در عرصه‌های زیستی، اجتماعی، سیاسی، اقتصادی و پیشبرد اهداف سازمانی؛ به عبارت دیگر دادن نقش محوری به ورزش همگانی، ولی از سوی دیگر غفلت از ورزش قهرمانی.

۴- توجه به دو مقوله ورزش همگانی و قهرمانی و سرمایه‌گذاری متناسب و عاقلانه و منطقی که بتوان هرم معقولی از ورزش همگانی در قاعده و ورزش قهرمانی را در رأس بنا نهاد.

در خصوص دیدگاه چهارم سه نکته حائز اهمیت است:

نکته اول: اگر از جنبه نظری افراد زیادی را که در ورزش نقش مؤثری دارند مخاطب قرار دهیم، قطعاً با ما در پذیرش دیدگاه چهارم همراه خواهند بود اما با بررسی عملکرد همان افراد در خواهیم یافت که به دلیل تأثیرات جانبی مختلف یا سلیقه‌های فردی عملکردهای متفاوت وجود خواهد داشت.

نکته دوم: پس از اعتقاد به چنین هرمی، شناخت تمامی ابعاد موضوعی ورزش و مهمتر از آن تفکری منسجم لازم است که بتواند سیر منطقی برنامه‌ها و فعالیتها را به منظور رسیدن به اهداف ورزش تعیین کند و هر عنوان در جای مناسب خود قرار گیرد و نقش خود را در هرم ایفا کند؛ حجمی از هزاران برنامه و فعالیت که می‌باید به صورت

زنجیره‌ای، ارتباط معنی داری بیابد و هر یک یا چند برنامه یا فعالیت به عنوان بستر رشد برنامه و فعالیت‌های دیگر منظور گردد که چه بسا اگر برنامه یا فعالیتی در جای خود تعریف شود و یا برای آن ارتباطات مناسبی ایجاد نگردد با صرف هزینه‌های بسیار زیاد، نتیجه‌ای بسیار کم حاصل شود؛ از امور ساده‌ای مانند اجرای ورزش‌های صبحگاهی تا تشکیل آکادمیهای علمی ورزشی

نکته سوم: متناسب و منطقی بودن هرم ورزش به آن است که:

۱- دامنه هر سطح نسبت به سطوح بالاتر، وسیعتر و در واقع، این تناسب باید همواره وجود داشته باشد.

۲- داشتن حرکت رو به جلو، لازمه وجودی هر سطح است و موانعی که به شکلهای مختلف در جلوگیری از این رشد ممکن است به وجود آید باید برداشته شود زیرا:

اولاً: انگیزه‌های اولیه در پرداختن به ورزش از بین خواهد رفت.

ثانیاً: ورزش قهرمانی، صورت انحصاری به خود خواهد گرفت.

نکته چهارم: هرم ورزش لزوماً یک هرم نیست، بلکه با توجه به وضعیت، موقعیتها و ویژگیهای هر قشر یا هر سازمانی، هرم آن شکل می‌گیرد. یکی از وظایف مهم سازمان تربیت بدنی این است که بتواند با ایجاد ارتباطی معنادار، پیوستگی لازم را در این فعالیتها در سطوح مختلف ایجاد کند تا از مجموع تلاشها در رسیدن به هدفهای مختلف نتایج مناسب به دست آید. در واقع، هرم بزرگ ورزش کشور متشکل از هرمهای کوچکتری است که ورزش اقلشار و سازمانهای مختلف در آنها شکل گرفته است.

با کمک از این مقدمه می‌توان قبل از وارد شدن به مطالب جزئی‌تر معترف شد که نیروهای مسلح نیز بدون شک، ممکن است تحت تأثیر این دیدگاه‌ها و احتمالاً افراط و تفریط در هر یک از آنها قرار گیرد ولی در مجموع در نیروهای مسلح دیدگاه چهارم می‌تواند تضمین‌کننده هدفی باشد که عنوان بحث ماست.

نکته قابل توجه اینکه دیدگاه خاص و ویژه تری هم وجود دارد که بیشتر به قشر نیروهای مسلح مربوط، و آن بدین صورت است که ورزش در نیروهای مسلح را به اجرای ورزشهای اصطلاحاً نظامی اختصاص می‌دهند که به نظر می‌رسد در خود این اصطلاح نیز باید تجدید نظر کرد؛ در حالی که این عزیزان، عنصر تناسب، اثربخشی، علائق فردی و جذابیت و گرایشها را مورد نظر قرار نمی‌دهند و این در حالی است که اجرای بعضی از ورزشهای عمومی خارج از این نظر به دلیل:

۱- تأثیر بسیار مثبت آنها در افزایش آمادگی جسمانی مورد نظر سازمان.

۲- اقبال عمومی کارکنان می‌تواند موجب اجرای مناسب مأموریتها در سازمان نظامی گردد، از اهمیت خاصی برخوردار است. در جمع‌بندی مطالب این مقوله دربارهٔ نیروهای مسلح نیز با توجه به ویژگیهای خاص آن و با قبول دیدگاه چهارم می‌شود چنین گفت که سرمایه‌گذاری بیشتر روی ورزشهای اصطلاحاً نظامی صورت گیرد و جایگاه قابل قبولی نیز در خصوص ورزشهای عمومی مناسب و جذابی منظور گردد که دارای شرایط مورد نیازی است که مختصراً ذکر شد.

در مقدمه قدری در مورد فرهنگ صحیح و دیدگاه‌های مختلف صحبت شد، اما هنر ماکارگزاران ورزش نیروهای مسلح این است که با بهره‌گیری و به‌کارگیری تمامی امکانات موجود، فرهنگ صحیح مورد نیاز را در عموم کارکنان و بویژه مدیرانی ایجاد کنیم که تصمیمات آنها در سازمان تعیین‌کننده و نافذ است.

در همین جهت یکی از مهمترین موضوعاتی که در این مقوله یعنی فرهنگ ورزش در نیروهای مسلح پس از انتخاب گزینه چهارم در نیروهای مسلح مطرح می‌شود، پذیرش اجرای ورزش به عنوان یکی از مأموریت‌های ذاتی است نه مأموریت‌های پشتیبانی؛ همان‌گونه که اصولاً "در هر کشوری، نیروهای مسلح آن به منظور جلوگیری از تهدیدات شکل گرفته است. پرداختن به ورزش به معنای تهدیدی جدی تلقی گردد که

سازمان را از درون ناکارآمد و ناتوان می‌سازد. اعتقاد بنده این است که با توسل به این نوع نگرش است که ورزش می‌تواند جایگاه اصلی خود را در نیروهای مسلح بیابد.

اگر در ایجاد زمینه‌های مناسب در نگرش به ورزش به عنوان مأموریتی ذاتی در نیروهای مسلح موفق شدیم، قطعاً به ارائه تصویری روشن از چگونگی اجرای این مأموریت نیاز خواهیم داشت. در اینجا است که مانند سایر موضوعات، نیاز به وجود طرح جامع ورزش در نیروهای مسلح بیش از پیش محسوس می‌گردد. البته قابل ذکر است در خصوص فرهنگ سازی اصولاً "پرداختن به تدوین و تنظیم طرحهای جامع در هر موضوع می‌تواند نقش مهمی در ارائه تصویری روشن و قابل دفاع از آنچه آن را ضروری می‌دانیم، ایفا کند و سرعت آن را در مراحل اجرایی تسریع بخشد. در واقع، حیطه بندی و تعیین چهارچوب دیدگاه صحیح می‌تواند از اعمال سلیقه‌ها جلوگیری کند.

بدیهی است که ورزش نیروهای مسلح از ورزش کشور متأثر است. شاید یکی از مشکلات تدوین نظام جامع ورزش نیروهای مسلح، عدم تدوین نظام جامع ورزش کشور است. قطعاً عدم دستیابی به اطلاعات مجموعه‌ای کلی و تجزیه و تحلیل آن، پرداختن به همان موضوع را در زیر مجموعه‌ها دچار مشکل کند و این واقعیتی است که ما با آن روبه رو هستیم.

بحمدالله خبرهای خوبی به گوش می‌رسد که نظام جامع ورزش کشور در دست تهیه است و ما امیدواریم که هر چه زودتر مراحل نهایی خود را بگذرانند؛ ولی نباید منتظر ماند و با تعاملات لازم با کارشناسان و دست اندرکاران کشوری و لشکری، باید نظام جامع ورزش نیروهای مسلح نیز با دقت کافی و سرعت لازم تدوین گردد و به تصویب مراجع ذی ربط برسد تا ان شاء الله از سلیقه‌گرایی و سردرگمی و ده‌ها مشکل دیگر رهایی یابیم؛ البته با تلاش مستمر، که نه وقت را فدای سرعت کنیم و نه آنقدر کند پیش رویم که فرصتها را از دست دهیم.

پس در بخش اول نتیجه گیری بنده این است که راهبردهای کلی در گسترش ورزش در نیروهای مسلح، ایجاد فرهنگ مناسب با محتوایی است که عرض شد و اینکه ورزش در آن نه به عنوان مأموریتی پشتیبانی بلکه مأموریتی ذاتی به شمار آید. قطعاً تدوین و تصویب نظام جامع ورزش نیروهای مسلح مبتنی بر محتوای مذکور در ایجاد این فرهنگ صحیح و مورد قبول اثر متقابل دارد.

در بخش دوم به خود نظام ورزش نیروهای مسلح و راهبردهای جزئی تر، که این نظام می تواند مشتمل بر آن باشد، اشاره می کنیم. بدیهی است که مانند هر نظام جامعی، کلیات این نظام نیز شامل مبانی، اصول، اهداف و سیاستهاست که با توجه به کمبود وقت در این مقولات وارد بحث نمی شویم. آنچه بیشتر مورد نظر ماست این است که در این نظام، باید چه راهبردهایی مورد نظر قرار گیرد تا بتواند مقصود ما را تأمین کند. زیرا به نظر بنده در مقوله کلیات چیزی کم نداریم. فرهنگ دینی و انقلابی، تاریخ و تمدن کشور، پشتوانه هایی بسیار محکم برای ورزش ماست و انصافاً اگر به این موارد تکیه کنیم و همین مضامینی را که مقام معظم رهبری در خصوص ورزش تدبیر فرمودند، دستمایه خویش قرار دهیم، این فصل با دارا بودن محتوای بسیار غنی قابل جمع بندی است.

پس از بحث درباره کلیات به ذکر امور جزئی تر در بخش محتوای نظام جامع ورزش در نیروهای مسلح می پردازیم. نظام کلی ورزش از جنبه خدمت در نیروهای مسلح به چهار مرحله تقسیم می شود:

- ۱- گزینش
- ۲- آموزش
- ۳- هنگام خدمت
- ۴- بازنشستگی

اولین نقطه‌ای که از جنبه ورزش در نیروهای مسلح باید به آن توجه کرد، گزینش است در این مرحله است که با تکیه بر دقت و حساسیت و جدیت در انتخاب افراد از جنبه‌های جسمی و فکری و اجرای آزمونهای مبتنی بر استدلالات علمی و با توجه به وضعیت جسمانی جامعه انسانی کشور و اطمینان از وجود بستر رشد و تعالی در داوطلبان، نیروهای مسلح می‌تواند زمینه‌های اولیه لازم را به منظور گسترش و توسعه اهداف خود در سازمان فراهم کند. شاید در این مورد استثناهایی هم باشد که باید برای آن، ساز و کار و روش مناسب جداگانه‌ای ایجاد کرد.

مرحله دوم: عرصه آموزشهای اولیه هنگام ورود کارکنان در جهت شکل دهی آنها برای ادای تکالیف سازمانی آنها، و این مهمترین نقطه است که در واقع، خشت اول آماده سازی افراد برای اجرای مأموریت‌های مختلف از جمله ورزش گذاشته می‌شود؛ بدون شک تکیه گاه محوری سازمانها بویژه نیروهای مسلح است. حال به گفته شاعر:

خشت اول چون نهد معمار، کج تا ثریا می‌رود دیوار، کج

شاید بعضی تصور کنند که خشت اول در گزینش گذاشته می‌شود چون به یک معنا کار از آنجا آغاز می‌گردد، این نتیجه هم درست؛ اما نکته قابل تأمل این است که هنوز در خصوص افراد، بین وجود یا عدم وجودشان در سازمان شک است و تقریباً کار اصلی وقتی شروع می‌شود که فرد عضو سازمان شناخته شود.

به همین دلیل است که سازمانهای نظامی می‌کوشند بهترین شاخصه‌های جسمانی را تعیین کنند که کمترین هزینه را در رشد و تعالی افراد هزینه کنند. سپس بر اساس نیازهای مأموریتی و رسته‌ای به دنبال ایجاد مهارت‌های لازم هستند.

آنچه در مرحله آموزش از جنبه ورزش باید مورد توجه قرار گیرد و بر اساس آن، سیر آموزش ورزشی در مراکز آموزشی تنظیم گردد عبارت است از:

۱- اجرای آموزشهای ورزشی، که عموم نظامیان صرف نظر از مأموریت‌های خاص،

باید در سطح مورد نیاز، آن را فراگیرند؛ مانند ورزشهای رزمی و شنا و...

۲- اجرای آموزشهای ورزشی با توجه به رسته خدمتی و مأموریتهایی که افراد پس از طی دوره آموزشی موظف به اجرای آن هستند؛ مانند پنجگانه دریایی برای یگانهای دریایی - اسکی و صخره نوردی برای یگانهای پیاده کوهستانی.

۳- اجرای تمرینات آمادگی جسمانی براساس الگوهای حرکتی رستههای خدمتی آنها.

۴- اجرای ورزشهای عمومی که بیشترین تأثیر را در آمادگی جسمانی افراد بر اساس

الگوهای حرکتی و رستههای خدمتی آنها دارد.

۵- اجرای رقابتهای ورزشی داخلی در مراکز آموزشی به منظور ایجاد انگیزه بیشتر و

همچنین با سایر مراکز آموزشی و سطوح مختلف نیروهای مسلح.

۶- اجرای برنامههای فراغتی ورزشی به منظور نیروهای آموزشی.

مرحله سوم: اجرای برنامههای ورزشی در طول خدمت پس از گذراندن دورههای

آموزشی است که مدت آن بر اساس طول دوره آموزشی متفاوت است و در شکل کلی

می توان این تقسیم بندی را برای آن متصور شد:

۱- تداوم آموزشهای ورزشی مورد نیاز نظامیان صرف نظر از مأموریتهای خاص

آنها

۲- تداوم آموزشهای ورزشهای تخصصی مأموریتی و رستههای

۳- تداوم اجرای تمرینات آمادگی جسمانی بر اساس رستههای خدمتی و با تأسی از

الگوهای حرکتی هر رسته

۴- اجرای رشتههای ورزشی عمومی که در ادای مأموریتهای یگانی و افزایش

آمادگی جسمانی بر اساس الگوهای حرکتی رستهها بیشترین اثر را داراست.

۵- اجرای رقابتهای ورزشی در سطوح مختلف به منظور ایجاد انگیزه در سطح

کارکنان، خانواده آنها و سربازان

- ۶- تشکیل باشگاه‌های خدماتی ورزشی به منظور ایجاد کانونهای مناسب در رشد و تربیت کارکنان و خانواده آنان و سربازان
- ۷- تشکیل باشگاه‌های قهرمانی ورزشی به منظور اداره و هدایت صحیح و هدفمند ورزش حرفه‌ای نیروهای مسلح در عرصه ورزش حرفه‌ای کشور
- ۸- تشکیل پایگاه‌های قهرمانی در جهت رشد و ارتقای استعداد‌های درخشان ورزشی در بین کارکنان بطوری که هر یک از آنها با توجه به سطوح قهرمانی مدت زمانی از خدمت را در اختیار این پایگاه‌ها قرار گیرند و از تسهیلات ویژه ورزشی برخوردار شوند.
- ۹- اجرای برنامه‌های فراغتی ورزشی برای کارکنان و خانواده آنان با توجه به تأثیرات متقابل شادابی خانواده بر روحیه کارکنان و همچنین اجرای این برنامه‌ها در خصوص سربازان
- موضوع بعدی امکانسنجی است که باید در اجرای نظام جامع لحاظ گردد.
- در این جهت باید اقدامات ذیل صورت گیرد:
- ۱- انجام دادن پژوهشها یا استفاده از پژوهشهای صورت گرفته در خصوص موارد ذکر شده به منظور جلوگیری از انحراف هر کدام از راهبردهای کلی و اینکه همه موارد دارای مبنای علمی و منطقی باشد.
 - ۲- تشکیل بانک جامع اطلاعات ورزشی نیروهای مسلح متشکل از تمام عناوینی که داشتن آمار و اطلاعات در مورد آنها می‌تواند در تدوین برنامه‌ها نقش داشته باشد و به تبع آن بانکهای اطلاعاتی ورزشی در هر یک از سازمانهای تابعه اعم از سپاه، ارتش و ناجا.
 - ۳- تعیین منابع کلی با توجه به وضعیت موجود و مقدرات هر یک از نیروهای مسلح در رشد وضعیت موجود به سمت وضعیت مطلوب.

در مرحله نهایی نسبت به این موارد باید اقدام کرد:

۱- تهیه راهکارهای جزئی اجرایی

۲- تهیه دستورالعمل و آیین نامه‌های مورد نیاز

۳- برنامه ریزی یعنی معلوم کردن صفر تا صد هر برنامه و زمانبندی لازم و تعیین منابع مورد نیاز تفکیکی هر برنامه در محدوده منابع کلی اعم از انسانی، تجهیزاتی، اعتباری و ...

سخن پایانی اینکه در جهت گسترش ورزش در نیروهای مسلح باید با داشتن نظامی هدفمند، اجازه نفوذ سلیقه‌های فردی و شخصی را ندهیم. به پیش کسوتها احترام بگذاریم و با نهایت استفاده از تجربیات آنان و فرهیختگان ورزش، احترام عملی را پیاده کنیم. اما تحجر را نپذیریم به روزمرگی تن ندهیم که این بدترین و مهلکترین آفت در پیشبرد هر برنامه‌ای است و بالعکس، نظارت و کنترل مستمر بر سیر اجرایی نظام جامع، مهمترین عامل در جهت جلوگیری از انحرافات احتمالی و یا اعمال اصلاحات مورد نیاز است. مطمئن باشید اگر این چنین حرکت کنیم، موفق خواهیم بود و اگر نخواهیم می‌توانیم.

ژوئیه‌شگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

شروېشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی